

Repliker och kommentarer

”Konsumenternas landsorganisation”

— replik till Peter Bohm

I *Ekonomisk Debatt* nr 6/75 hävdade jag att det råder en *organisatorisk obalans* i en blandekonomi som den svenska: företagssektorn uppträder organiserat både på arbetsmarknaden och på varu- och tjänstemarknaden, hushållssektorn bara på arbetsmarknaden. När företagssektorn och hushållssektorn förhandlat och slutit avtal på arbetsmarknaden kan den relativt välorganiserade företagssektorn kompensera sig genom att ta ut högre priser på sina varor och tjänster. Och det kan den göra relativt smärtfritt. På varu- och tjänstemarknaden finns ju ingen organiserad motpart som kräver förhandlingar och avtal om priserna. Följden av den organisatoriska obalansen blir sämre reallöneutveckling och högre inflation än vad som annars skulle kunna bli fallet.

Om hushållssektorn däremot organiserade sig — tex i en ”konsumenternas landsorganisation” — och förhandlade och slöt avtal med företagssektorn även på varu- och tjänstemarknaden skulle, hävdade jag, resultatet bli bättre reallöneutveckling och lägre inflation.

I en kommentar i anslutning till artikeln efterlyste professor Peter Bohm bevis för det påståendet.

Ett resonemangsmässigt bevis först. I dagsläget bevakar hushållssektorn i organiserad form sina ekonomiska intressen enbart på arbetsmarknaden. Avsaknaden av ett organiserat uppträdande från hushållssektorns sida på varu- och tjänstemarknaden gör det möjligt för företagssektorn att via prishöjningar *överkompensera sig* för höjda löner och råvarupriser. Om en ”konsumenternas landsorganisation” fanns, skulle företagssektorn inte kunna göra det. Det

borde rimligen leda till en bättre reallöneutveckling än i en situation där hushållssektorn uppträder organiserat enbart på arbetsmarknaden.

Om en ”konsumenternas landsorganisation” fanns skulle *kombinerade löne- och prisförhandlingar* kunna föras mellan företagssektorn och hushållssektorn. Teoretiskt skulle sådana kombinerade förhandlingar kunna få nio olika resultat, nämligen

- 1) högre löner — högre priser
- 2) högre löner — oförändrade priser
- 3) högre löner — lägre priser
- 4) oförändrade löner — högre priser
- 5) oförändrade löner — oförändrade priser
- 6) oförändrade löner — lägre priser
- 7) lägre löner — högre priser
- 8) lägre löner — oförändrade priser
- 9) lägre löner — lägre priser

I realiteten skulle förmodligen endast resultaten 1), 2), 3) och 6) kunna inträffa. Hushållssektorn skulle alltså förhandla sig till lägre, oförändrade eller i sämsta fall måttligt höjda priser. Det skall jämföras med förhållandena i dag i exempelvis Sverige där det råder en organisatorisk obalans mellan företagssektorn och hushållssektorn. Här kan f n endast extrema former av alternativ 1) förekomma, dvs *mycket högre löner — mycket högre priser*. Kombinerade löne- och prisförhandlingar och -avtal skulle alltså ge lägre inflation än vad enbart löneförhandlingar och löneavtal ger. Det är to m tänkbart att prisnivån under vissa betingelser skulle kunna *drivas ner* med denna modell.

Så ett par praktiska bevis. Det finns såvitt bekant ingen allmän konsumentfacklig organisation i något land. I Sve-

rige har vi dock en delmarknad där konsumenterna uppträder organiserat, nämligen hyresmarknaden. Hyresgästernas Riksförbund och dess avdelningar förhandlar och sluter avtal med fastighetsägarna om bostadshyrorna. Utan tvekan leder detta till att hyresgästerna får betala mindre för sin bostadskonsumtion än vad de skulle ha fått göra om de uppträtt individuellt gentemot fastighetsägarna. Det betyder att hyresgästernas utrymme för övrig konsumtion — och därmed deras reallön — blir större än vad det annars skulle ha varit. De organiserade hyresgästernas press på hyrorna bidrar också till att hålla den allmänna prisnivån nere, dvs den motverkar inflationen.

Hösten 1966 förekom lokalt i USA en organiserad aktion med köpstrejck från hushållens sida mot en del supermarkets. Köpstrejken ledde till förhandlingar mellan hushållen och några affärskedjor. Åtminstone ett par av affärskedjorna tvingades sänka priserna på vissa produkter med 20 procent. Denna organiserade aktion bör rimligen ha inneburit bättre reallön för de i aktionen deltagande hushållen. Den borde rimligen också ha bidragit — om än aldrig så lite — till att dämpa stegringen av den allmänna prisnivån i USA vid den aktuella tidpunkten.

Försämringar för hushållen?

Peter Bohm har för sin del lagt ner en del möda på att söka bevisa att en prisförhandlande och avtalsslutande "konsumenternas landsorganisation" enligt min beskrivning enbart skulle leda till försämringar för hushållssektorn. Han preciserar sig i fem punkter:

— avtalade priser skulle leda till företagsnedläggelser och därmed arbets-

löshet, vilket skulle vara negativt för hushållssektorn;

— avtalade priser skulle leda till köer, hamstring och pengarunderbordetköp, vilket skulle vara negativt för hushållssektorn.

— avtalade priser skulle leda till sänkt kvalitet, vilket skulle vara negativt för hushållssektorn;

— producenterna skulle inte våga föra in nya varor på marknaden, vilket skulle vara negativt för hushållssektorn;

— företagen skulle koncentrera sin försäljning på exportmarknaderna, vilket skulle vara negativt för hushållssektorn.

Jag håller med Peter Bohm om att alla dessa förtretligheter skulle kunna inträffa. Det skulle dock förutsätta att "konsumenternas landsorganisation" saknade förnuft och självbevarelsedrift. Sådana irrationella förutsättningar tycker jag inte man har rätt att föra in om man vill föra en seriös debatt. Jag avstår därför tills vidare från kommentarer till de här invändningarna från Bohm.

Bohms eget alternativ till den "profilskarpa omvälvning" som han kallar min idé om en "konsumenternas landsorganisation" är "småreformer inom konsumentområdet" och "att inte glömma bort konkurrenspolitiken." Jag hoppas att min artikel inte gav intryck av att jag skulle vara emot sådana saker. Tvärtom tycker jag att det Bohm nämner är angelägna ting. Men jag delar inte hans tro att det är på den vägen man "till sist hjälper den enskilde konsumenten ur ett underläge". Det tror jag bara kan ske om hushållen organiserar sig och uppträder fackligt på varu- och tjänstemarknaden.

Pol mag *David Lundquist*
Märsta